

Hoeveel mogen de partijen in totaal uitgeven voor de komende verkiezingscampagne?

Bart Maddens & Jef Smulders

Wetgeving

Elke partij mag, voor alle verkiezingen samen, maximum 1.000.000 euro uitgeven.¹ Voor de kandidaten wordt een onderscheid gemaakt tussen de hoogstgeplaatste kandidaten en de overige kandidaten. Het aantal hoogstgeplaatste kandidaten per lijst is gelijk aan het aantal zetels dat de lijst de vorige keer behaalde in de kieskring, plus één. Een hoogstgeplaatste kandidaat mag maximaal 8.700 euro uitgeven, aangevuld met 0,035 euro per tijdens de vorige verkiezingen ingeschreven kiezer in de kieskring.² De overige effectieve kandidaten en de eerste opvolger mogen elk 5.000 euro uitgeven, de overige opvolgers elk 2.500 euro.

Het onderscheid tussen het maximumbedrag van de kandidaten en het maximumbedrag van de partij dient echter enigszins te worden gerelativeerd. In werkelijkheid worden de maximumbedragen van de kandidaten vaak ook in grote mate gebruikt door de partij. Kandidaten worden dan verplicht om een deel van hun eigen maximumbedrag ter beschikking te stellen van de partij. Concreet kan dat inhouden dat alle kandidaten een deel van hun individuele maximumbedrag opzijzetten voor een gezamenlijke campagne in de kieskring, die dan door de partij wordt betaald.

Het aantal hoogstgeplaatste kandidaten per partij en per kieskring en het exacte bedrag dat zij mogen uitgeven, wordt bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad. Dit gebeurde al in november van vorig jaar voor de regionale en de Europese verkiezingen, maar pas op 27 februari (twee dagen na het begin van de sperperiode) voor de Kamerverkiezingen.³

De publicatie in het Belgisch Staatsblad was van belang omdat de wet niet duidelijk is over het aantal hoogstgeplaatste kandidaten bij kartels die uit elkaar vallen. Het is mogelijk om alle zetels toe te wijzen aan de grootste partij, als rechtsopvolger van het kartel. De kleinere kartelpartner wordt dan als een nieuwe partij beschouwd en krijgt per kieskring slechts één hoogstgeplaatste kandidaat (voor deze oplossing werd gekozen bij de Brusselse verkiezingen van 2004, na het uiteenvallen van het kartel SP-Agalev). Het is daarnaast ook mogelijk om de zetels over de partijen te verdelen volgens de partij-aanhorigheid van de betrokken parlementsleden (voor deze oplossing werd gekozen bij de regionale verkiezingen van 2009⁴ en de federale verkiezingen van 2010, na het uiteenvallen van het kartel CD&V-N-VA). Vraag was nu voor welke oplossing men zou kiezen voor het FDF, na de terugtrekking van

¹ Voor partijen die enkel opkomen voor een van de regionale verkiezingen gelden lagere maximumbedragen. Voor het Vlaams en Waals Parlement: 800.000 euro; voor het Brussels Parlement: 125.000 euro; voor het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap: 25.000 euro.

² Voor de Europese verkiezingen: 8.700 euro plus 0,0175 euro per geldige stem die bij de laatste verkiezingen voor het Nederlandse, respectievelijk Franse dan wel Duitstalige kiescollege werd uitgebracht.

³ Voor de verkiezing van het Vlaams Parlement, het Waals Parlement, het Brussels Hoofdstedelijk Parlement, het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap en het Europees Parlement: BS 14/11/2013. Voor de verkiezing van de Kamer van Volksvertegenwoordigers: BS 27/02/2014. Een eerdere versie van deze nota was gebaseerd op een eigen berekening van de maximumbedragen en het aantal hoogstgeplaatste kandidaten voor de Kamerverkiezingen. Deze geactualiseerde versie is gebaseerd op de officiële cijfers.

⁴ Bij de regionale verkiezingen van 2009 gebeurde dat via een tijdelijke wetswijziging (Wet van 12/03/2009, BS 07/04/2009).

het FDF uit de MR. Uiteindelijk werd beslist om het FDF te beschouwen als een nieuwe partij.⁵

Maximaal te besteden bedrag per partij

Op basis van deze gegevens berekenen we het maximaal te besteden bedrag per partij, voor alle verkiezingen samen. We doen dit voor de in Tabel 1 vermelde partijen. We gaan ervan uit dat elk van deze partijen, met een paar uitzonderingen⁶, een zo volledig mogelijke lijst zal indienen in alle kieskringen in hetzij Vlaanderen, hetzij Franstalig België.⁷

Het berekende maximumbedrag bestaat uit drie componenten: het vaste maximumbedrag voor de partij (kolom 2 van Tabel 1), de opgetelde maximumbedragen van de hoogstgeplaatste kandidaten (kolom 4) en de opgetelde maximumbedragen van de overige kandidaten (kolom 6). Het totaalbedrag (kolom 7) varieert uiteraard hoofdzakelijk in functie van het aantal hoogstgeplaatste kandidaten. Het zijn de partijen die bij de verkiezingen van 2009 en 2010 de meeste zetels in de wacht hebben gesleept, die nu het grootste aantal hoogstgeplaatste kandidaten hebben en dus het meest mogen uitgeven.

In totaal mogen alle partijen samen 55.741.877 euro uitgeven. Zoals ook wordt weergegeven in Grafiek 1, is CD&V de koploper. Die partij mag in totaal 5.352.518 euro uitgeven. Daarna volgt N-VA met 5.063.827 euro. Dat N-VA minder mag uitgeven dan CD&V komt omdat het hogere aantal hoogstgeplaatste kandidaten voor de Kamer (als gevolg van de overwinning van N-VA in 2010) voor een stuk wordt geneutraliseerd door een lager aantal voor het Vlaams Parlement (omdat N-VA in 2009 nog maar de vijfde grootste partij was).

Daarna volgen drie Vlaamse partijen waarvan het maximumbedrag rond de 4,8 miljoen schommelt: Open Vld (4.851.774 euro), Vlaams Belang (4.762.286 euro) en sp.a (4.702.755 euro). De PS sluit met 4.485.374 euro dicht aan bij die drie Vlaamse partijen. Daarna volgt

⁵ Er was ook enige onduidelijkheid over de berekening van de maximumbedragen in de nieuwe kieskringen Brussel en Vlaams-Brabant. Volgens een overgangsbepaling in de wet worden, voor het bepalen van het aantal hoogstgeplaatste zetels, alle Franstalige zetels toegewezen aan de kieskring Brussel, en alle Vlaamse zetels aan de kieskring Vlaams-Brabant. Maar er wordt niet bepaald hoe de maximumbedragen moeten worden berekend.

⁶ LDD zal enkel een lijst indienen in de kieskring West-Vlaanderen voor de Kamer en het Vlaams Parlement. Daarnaast gaan we ervan uit dat het FDF voor de Kamer ook een lijst zal indienen in de kieskring Vlaams-Brabant. ProDG zal enkel een lijst indienen voor de verkiezing van het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap en allicht ook, zoals in 2009, het Europees Parlement. Voor het overige beperken we ons tot de partijen waarvan het min of meer zeker is dat ze met zo volledig mogelijke lijsten in alle kieskringen aan de verkiezingen zullen deelnemen. Kleine partijen waarvan dat nog niet duidelijk is, zoals ROSSEM, PP of BUB, laten we hier buiten beschouwing. We houden ook geen rekening met een eventuele lijst van Vlaams Belang voor de Kamer in de kieskring Henegouwen.

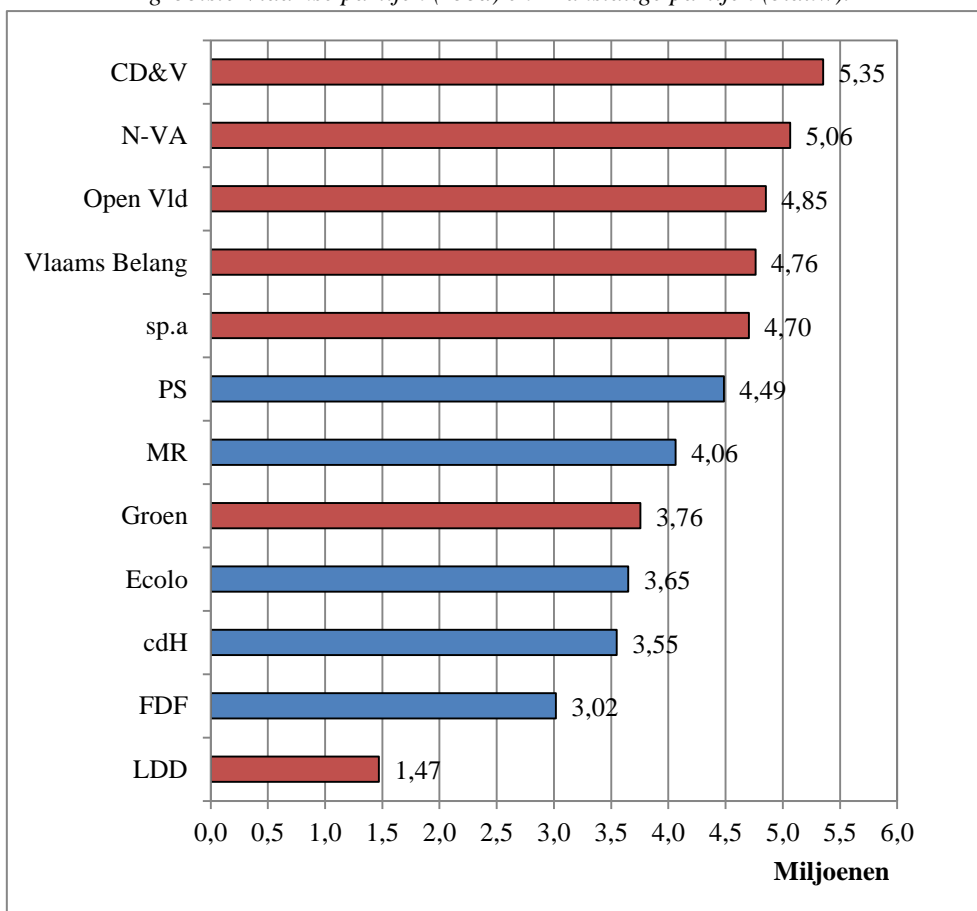
⁷ Daarnaast gaan we ervan uit dat er opnieuw een UF-lijst komt in de kieskring Vlaams-Brabant voor het Vlaams Parlement. We weten ook dat PVDA/PTB voor de verkiezing van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement enkel een lijst indient voor de Franse taalgroep (<http://www.brusselnieuws.be/nl/nieuws/pvda-wij-zijn-voor-tweetalige-lijsten>). We gaan er wel van uit dat PVDA in Brussel ook een lijst indient voor het Vlaams Parlement. We gaan er ten slotte ook van uit dat alle Vlaamse partijen een aparte lijst zullen indienen voor de Kamerverkiezingen in de kieskring Brussel, met uitzondering van Groen en PVDA.

MR met 4.063.290 euro. Op enige afstand volgen Groen (3.756.348 euro), Ecolo (3.649.812 euro), cdH (3.547.509 euro) en FDF (3.017.192 euro).

Tabel 1. Maximaal te besteden bedragen en vlottende activa (eind 2012) per partij.

	PARTIJ	KANDIDATEN				TOTAAL	VLOTTENDE ACTIVA	%
	euro	Hoogstgepl. kandidaten		Overige kandidaten				
	aantal	euro	aantal	euro				
CD&V	1.000.000	68	2.905.018	354	1.447.500	5.352.518	9.865.217	54,26
Open Vld	1.000.000	55	2.339.274	367	1.512.500	4.851.774	11.031.037	43,98
sp.a	1.000.000	52	2.170.255	370	1.532.500	4.702.755	14.766.515	31,85
N-VA	1.000.000	59	2.561.327	363	1.502.500	5.063.827	12.883.934	39,30
Vlaams Belang	1.000.000	52	2.229.786	370	1.532.500	4.762.286	12.232.294	38,93
Groen	1.000.000	28	1.198.848	394	1.557.500	3.756.348	2.315.335	162,24
LDD	1.000.000	6	243.716	57	227.500	1.471.216	1.805.397	81,49
PS	1.000.000	107	2.377.874	290	1.107.500	4.485.374	14.637.759	30,64
MR	1.000.000	90	1.869.540	307	1.193.750	4.063.290	4.502.179	90,25
cdH	1.000.000	66	1.222.509	331	1.325.000	3.547.509	4.000.749	88,67
Ecolo	1.000.000	66	1.339.812	331	1.310.000	3.649.812	6.522.288	55,96
FDF	1.000.000	22	464.692	343	1.552.500	3.017.192	763.916	394,96
PVDA/PTB	1.000.000	33	952.750	697	2.972.500	4.925.250		
UF	800.000	2	72.544	34	132.500	1.005.044		
ProDG	1.000.000	6	26.432	26	61.250	1.087.682		

Grafiek 1. Maximaal te besteden bedrag (alle verkiezingen samen, partij en kandidaten samen): grootste Vlaamse partijen (rood) en Franstalige partijen (blauw).

Dat LDD met 1.471.216 euro zo laag scoort, is vooral het gevolg van het feit dat die partij enkel in West-Vlaanderen opkomt. Dat PVDA/PTB zo hoog scoort (4.925.250 euro), komt dan weer omdat dit een Belgische partij is met een veel groter aantal (zowel Vlaamse als Franstalige) kandidaten.

Bij de Vlaamse partijen ligt het maximumbedrag over het algemeen dus hoger dan bij de Franstalige partijen. Voor de Vlaamse partijen is het gemiddelde maximumbedrag 4.748.251 euro, voor de Franstalige partijen 3.752.635 euro.⁸ Dat komt hoofdzakelijk omdat de bedragen voor de hoogstgeplaatste kandidaten grotendeels worden berekend op basis van het aantal ingeschreven kiezers in de kieskring, wat in Vlaanderen over het algemeen hoger is dan in Wallonië. Het ligt minder aan een verschillend aantal kandidaten, want dat is min of meer vergelijkbaar: 422 per partij aan Vlaamse kant, 397 aan Franstalige kant. Langs Vlaamse kant zijn er meer kandidaten voor de Kamer, het Vlaams Parlement en het Europees Parlement, maar langs Franstalige kant zijn er meer kandidaten voor het Brussels Parlement en komt er nog eens het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap bij. Ook het totale aantal hoogstgeplaatste kandidaten bij de in het parlement vertegenwoordigde partijen is min of meer vergelijkbaar. Dat komt onder meer omdat het grote aantal kieskringen voor de verkiezingen van het Waals Parlement leidt tot een groter aantal hoogstgeplaatste kandidaten.

Maximaal te besteden bedragen in Brussel

Dat het FDF zo hoog scoort, komt omdat die partij zich voorneemt om niet enkel in Brussel, maar ook in Wallonië lijsten in te dienen. We mogen echter aannemen dat de FDF-campagne vooral in Brussel zal worden geconcentreerd, al was het maar omdat het FDF over te weinig middelen beschikt (cf. *infra*) voor een grootscheepse campagne in Wallonië.

Daarom is het interessant om de maximumbedragen voor de verkiezingen in Brussel (Brussels Hoofdstedelijk Parlement, Vlaams Parlement en Kamer) eens afzonderlijk te bekijken (Tabel 2 en Grafiek 2).⁹ Het maximumbedrag voor het FDF in Brussel (540.513 euro) is beduidend lager dan dat van de andere Franstalige partijen. Het is MR die met 991.999 euro aan het grootste maximumbedrag komt in Brussel. Daarna volgen PS (926.468 euro), Ecolo (809.165 euro) en cdH (740.370 euro). Mocht het aantal hoogstgeplaatste kandidaten daarentegen zijn berekend op basis van de partij-aanhorigheid (zoals het geval was voor N-VA in 2009 en 2010), dan zou het FDF in Brussel 199.857 euro meer mogen uitgeven dan nu het geval is (en MR eenzelfde bedrag minder).

Het valt op dat de Vlaamse partijen in Brussel beduidend minder mogen uitgeven: hun maximum schommelt telkens rond de 400.000 euro, wat slechts een kleine helft is van wat MR en PS mogen uitgeven. In totaal mogen alle Vlaamse kandidaten samen 2.273.543 euro

⁸ PVDA/PTB, UF, ProDG en LDD laten we hierbij buiten beschouwing.

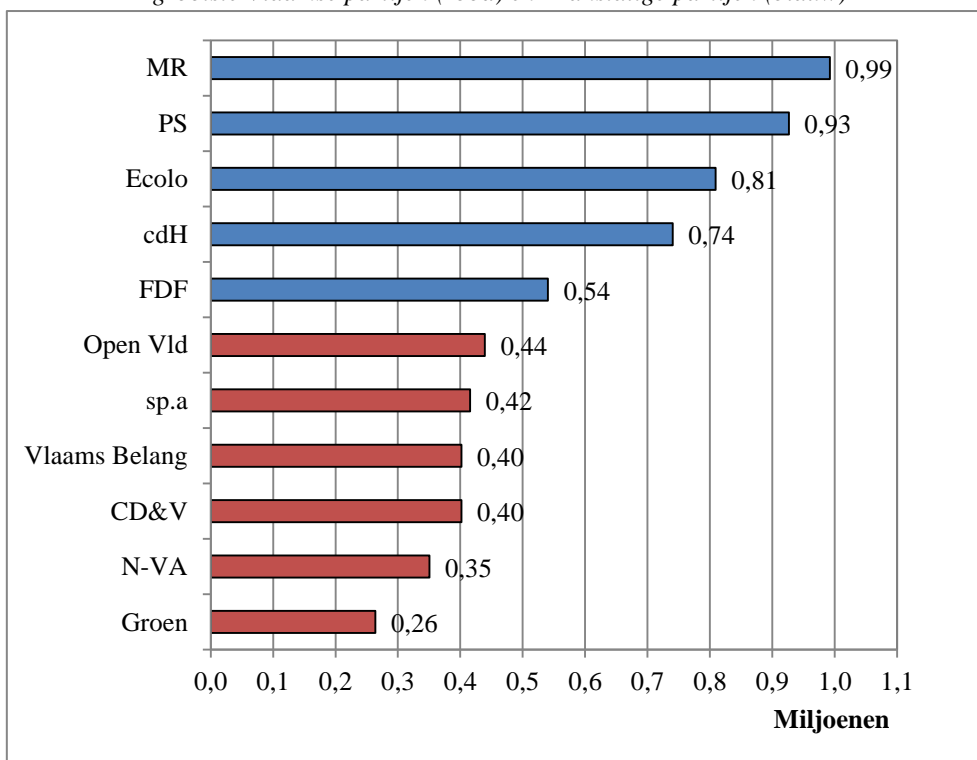
⁹ Met de maximumbedragen voor de partij houden we hier dus geen rekening; enkel de maximumbedragen voor de kandidaten worden in rekening gebracht.

uitgeven in Brussel, en alle Franstalige kandidaten 4.008.515 euro.¹⁰ Dit verschil vloeit voornamelijk voort uit het grotere aantal zetels in de Franse taalgroep van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement (72) dan in de Nederlandse taalgroep (17). Dit wordt slechts zeer gedeeltelijk gecompenseerd door de extra zes zetels voor de Brusselse Vlamingen in het Vlaams Parlement.

Tabel 2. Maximaal te besteden bedragen in Brussel per partij.

	KANDIDATEN				TOTAAL
	Hoogstgepl. kandidaten		Overige kandidaten		
	aantal	euro	aantal	euro	
CD&V	7	161.926	62	240.000	401.926
Open Vld	9	209.503	60	230.000	439.503
sp.a	8	180.685	61	235.000	415.685
N-VA	4	95.590	65	255.000	350.590
Vlaams Belang	7	161.926	62	240.000	401.926
Groen	5	113.913	64	150.000	263.913
PS	27	558.968	85	367.500	926.468
MR	31	644.499	81	347.500	991.999
cdH	15	312.870	97	427.500	740.370
Ecolo	20	406.665	92	402.500	809.165
FDF	2	48.013	110	492.500	540.513
PVDA/PTB	3	76.831	121	535.000	611.831

*Grafiek 2. Maximaal te besteden bedrag (enkel Brusselse kandidaten)
grootste Vlaamse partijen (rood) en Franstalige partijen (blauw)*

¹⁰ PVDA/PTB laten we hierbij buiten beschouwing.

De verhouding tussen de maximaal te besteden bedragen en de vlottende activa van de partijen

Op basis van vorig onderzoek weten we dat de partijen slechts een deel van het toegelaten maximumbedrag ook effectief uitgeven. In 2010 gaven alle Vlaamse partijen samen slechts 66,9% uit van maximaal besteedbare bedrag. Bij de drie traditionele partijen was dit percentage het hoogst: 89,1% bij Open Vld, 83,2% bij CD&V en 75,7% bij sp.a. Daarna volgden N-VA (64,7%) en Vlaams Belang (63,2%). LDD (31,7%) en Groen! (41,8%) gaven minder dan de helft uit van wat was toegestaan.

De verwachting is dat deze percentages nu hoger zullen zijn. De grote inzet van de komende verkiezingen zal de partijen er wellicht toe aanzetten om het onderste uit de kan te halen en zoveel mogelijk te investeren in de campagne. Daarbij speelt ook mee dat er daarna normaal gezien vijf ‘goedkope’ jaren volgen voor de politieke partijen, zonder wetgevende verkiezingen.

Vraag is echter of de partijen momenteel voldoende geld ter beschikking hebben om het bedrag dat ze maximaal mogen uitgeven ook effectief te spenderen. Op de huidige financiële toestand van de partijen hebben we geen zicht. Dit zal pas blijken uit de financiële verslagen betreffende het boekjaar 2013, die vermoedelijk in mei zullen worden gepubliceerd. De meest recente financiële verslagen hebben betrekking op het boekjaar 2012.¹¹ De daarin vermelde bedragen geven ons echter wel een benaderend idee over de financiële toestand van de partijen, waarbij we ons hier baseren op de vlottende activa.¹² Die bedragen zijn vermeld in kolom 8 van Tabel 1. Daarnaast geven we het percentage van deze geschatte beschikbare middelen ten opzichte van het totale bedrag dat de partijen mogen uitgeven. Daaruit kunnen we bij benadering afleiden welke hap een maximale campagne zou nemen uit de totale kapitaalsreserve van de partij. Hoe kleiner dit percentage, hoe groter de financiële mogelijkheden van de partij om het maximumbedrag ook effectief uit te geven.¹³

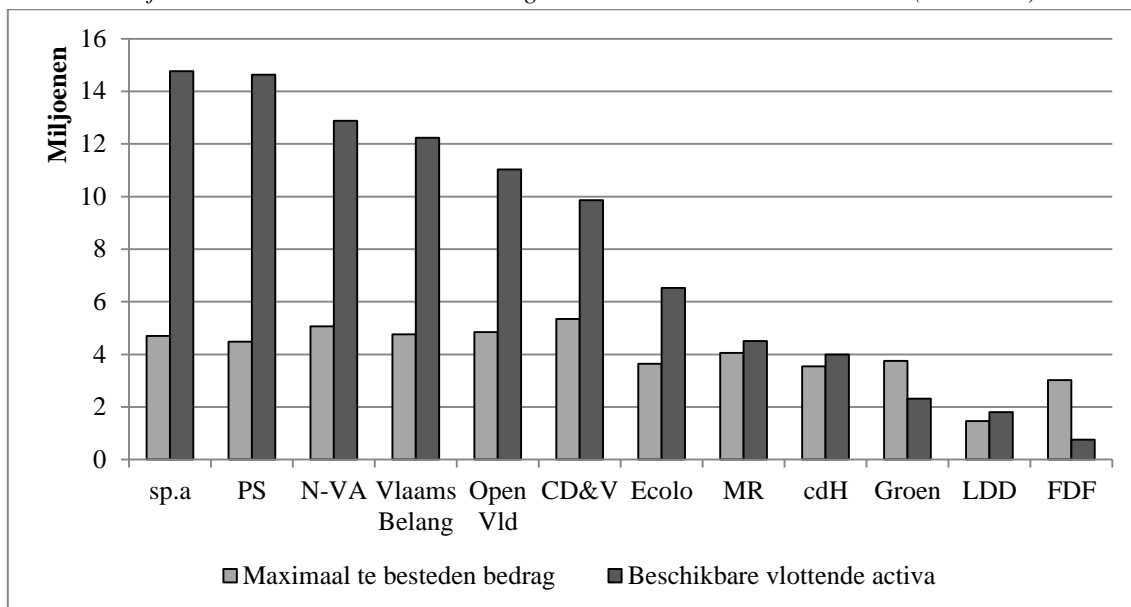
We zien om te beginnen, zoals ook wordt gevisualiseerd in Grafiek 3, dat twee partijen onmogelijk een maximale campagne zouden kunnen financieren. Dat is het geval met Groen en het FDF. Groen had (eind 2012) 1.441.013euro te weinig ter beschikking om zo een maximale campagne te kunnen financieren. En het FDF zelfs 2.253.276 euro. Als we voor het FDF louter rekening houden met Brussel (Tabel 2), dan komt de partij wel aan een percentage van 70,8%.

¹¹ Voor ProDG, UF en PVDA/PTB (die geen federale dotatie ontvangen) is geen boekhouding beschikbaar.

¹² De vaste activa worden hier buiten beschouwing gelaten. Het is immers weinig waarschijnlijk dat partijen hun vaste activa (die gemiddeld voor meer dan negentig procent bestaan uit materiële vaste activa) zullen omzetten in liquide middelen om hun campagne te financieren.

¹³ Hierbij wordt wel geen rekening gehouden met de uitgaven die de partijen reeds hebben gedaan voor de precampagne. Op een paar uitzonderingen na weten we niet hoeveel de partijen hieraan al hebben besteed. We weten enkel dat N-VA hiervoor 800.000 euro opzij zette (300.000 euro voor een online campagne en 500.000 voor een print campagne) en Vlaams Belang 980.000 euro (N-VA vervangt affiches door campagne op Facebook, *Het Laatste Nieuws*, 29 januari 2014; Hoeveel kosten de precampagnes van de Vlaamse politieke partijen?, *Radio 1*, 29 januari 2014).

Grafiek 3. Maximaal te besteden bedragen en beschikbare vlottende activa (eind 2012).

Aan het andere uiterste vinden we de twee socialistische partijen. Dit zijn de twee rijkste partijen (althans eind 2012), die zich het gemakkelijkst zo een maximale campagne zouden kunnen permitteren. Zij zouden daaraan slechts om en bij de 30% van hun vlottende activa moeten besteden. Bij drie Vlaamse partijen zou dit ook nog binnen de perken blijven, namelijk bij Vlaams Belang (38,9%), N-VA (39,3%) en Open Vld (44%). Opvallend is dat de financiële marge van CD&V (54,3%) al een stuk kleiner is. Dat komt deels omdat CD&V zo een groot maximumbedrag heeft, maar ook omdat de activa van de partij wat lager uitvallen dan van de andere grote partijen in Vlaanderen.

Wat verder ook in het oog springt, is de relatief beperkte financiële speelruimte van de cdH (88,7%) en MR (90,3%). De maximumbedragen voor beide partijen zijn al relatief laag, maar bovendien zouden die partijen hun beschikbare middelen bijna helemaal moeten opsouperen om dat bedrag ook effectief te kunnen uitgeven. MR is wel een relatief rijke partij, maar het probleem is dat een uitzonderlijk groot deel van de totale activa (64,5%) is geïnvesteerd in materiële en financiële vaste activa. cdH daarentegen beschikt ook in totaal over relatief weinig financiële middelen. In vergelijking met die twee partijen staat Ecolo (56%) er nog relatief goed voor. Dat neemt niet weg dat de PS toch wel overduidelijk in *pole position* aan de campagne begint, althans in financieel opzicht. De partij mag het meest uitgeven langs Franstalige kant en heeft veruit de grootste reserves om dit maximumbedrag ook effectief te spenderen. Langs Vlaamse kant is er veel meer sprake van een gelijke strijd tussen de partijen.